

Sairaaloiden tuottavuus 2023 Kustannustiedot

Vuoden 2023 kustannustietojen keruuhje

Seija Tuukkanen ja Petri Matveinen

etunimi.sukunimi@thl.fi

Puh/tel +358 29 524 7413 ja +358 29 524 7682

Terveys ja hyvinvoinnin laitos

Institutet för hälsa och välfärd

Finnish Institute for Health and Welfare

PL / PB / P.O. Box 30

FI-00271 Helsinki, Finland

Puh/tel +358 29 524 6000

thl.fi

Sairaaloiden tuottavuus 2023

Erikoissairaanhoidon tuottavuuden mittaamista ja mittareiden kehittämistä varten Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää vuosittain sairaaloiden hoitotoiminnasta aiheutuvia kustannustietoja. Alueellisten tarkastelujen ja tuottajakohtaisten vertailujen avulla pyritään löytämään syitä tuottavuuseroihin. Tiedot kerätään osana Suomen virallista tilastotuotantoa. Tiedot kattavat hyvinvointialueiden erikoissairaanhoidon palveluja tuottavat sairaalat Ahvenanmaata lukuun ottamatta sekä erikoislääkärijohtoiset terveyskeskussairaalat. Lisäksi mukana on muutama muu erikoissairaanhoidon palveluja tuottava julkinen sairaala. Sairaaloiden tuottavuustietoja käytetään mm. sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen arviointityössä, terveydenhuollon menotilastoissa ja tutkimustoiminnassa.

Erikoissairaanhoidon kustannustiedot raportoidaan tämän ohjeen liitteenä toimitettavalla Excel-tiedostolla 30.4.2024 mennessä sähköpostitse Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle osoitteella: benchmarking@thl.fi. Lisäksi somaattisen ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon erikoisalojen hoitotoiminnan kokonaiskustannukset raportoidaan Valtiokonttorille osana HHYTT-raportointikokonaisuutta, sen ohjeistusta ja aikataulua noudattaen.

THL:ssä kustannustiedot yhdistetään hoitoilmoitusrekisteri (Hilmo) -tietojen kanssa. Saatujen Hilmo- ja kustannustietojen pohjalta laaditut palautetiedot toimitetaan sairaaloille tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi viimeistään toukokuun lopussa. Ennakotiedot julkaistaan kesäkuussa käytettävissä olevilla tiedoilla. Saatujen lopullisten tietojen pohjalta THL laatii Sairaaloiden tuottavuus 2023 -tilastoraportin, joka pyritään julkaisemaan vuoden 2024 lokakuun loppuun mennessä.

Jotta pystymme julkaisemaan tiedot mahdollisimman ajantasaisesti, tulee koko vuoden 2023 hoitoilmoitusrekisteri (Hilmo) -tiedot olla toimitettuna THL:ään 29.2.2024 mennessä laadullisesti mahdollisimman hyvänä.

Psykiatrian tiedot pyritään lisäämään myös soveltuvin osin Sairaaloiden toiminta- ja tuottavuus (Benchmarking) -tietokantoihin. Psykiatrian kustannustietoja hyödynnetään tilastotuotannossa sekä tutkimustyössä. Siksi on tärkeää, että myös psykiatrian, lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian kustannustiedot ilmoitetaan erikseen.

Vuosien 2017–2021 sairaaloiden tuottavuutta ja toimintaa kuvaavia tunnuslukuja sisältävät tietokannat ja tilastoraportti ovat käytettävissä [täällä](#). Benchmarking-tietokannat sisältävät sekä tuottaja- että aluevertailuja viiden vuoden aikasarjoina ja yhden vuoden vertailutietoina.

Vuoden 2023 kustannusten keruuohjeeseen ei ole tullut varsinaisia sisältömuutoksia vuoden 2022 ohjeeseen verrattuna. Aiemmasta poiketen erikoissairaanhoidon erikoisalojen hoitotoiminnan kokonaiskustannukset kerätään jatkossa HHYTT-raportointikokonaisuudessa. Kuitenkin vielä vuoden 2023 kustannustiedot toimitetaan lisäksi tämän ohjeen liitteenä lähettävällä Excel-tiedostolla.

Ohjeen soveltamisesta ja mahdollisten ongelmakohtien ratkaisusta pyydämme ottamaan yhteyttä THL:ään jo tietojen keräysvaiheessa, jotta voidaan välttää ”uusintakierroksilta” ja jo ilmoitettujen tietojen työläältä ja aikaa vievältä korjailemiselta. Tavoitteena on myös vähentää hyvinvointialueille/-yhtymille tietojen keräämisestä aiheutuvaa vaivaa.

Lisätietoja:

benchmarking@thl.fi

Petri Matveinen p. 029 524 7682

Seija Tuukkanen p. 029 524 7413

Tämä tiedonkeruupyynnö on lähetetty yhteyshenkilöille, joiden tiedot muodostavat EU:n tietosuojasetuksessa tarkoitetun henkilörekisterin ja jota THL säilyttää tiedonkeruutarkoituksiin. Mikäli haluatte keruupyynnön vastaisuudessa toiseen sähköpostiosoitteeseen, ilmoittakaa siitä sähköpostitse benchmarking@thl.fi.

Sisällysluettelo

1.	KUSTANNUSTIETOJEN KERÄÄMINEN	5
2.	TIEDONKERUUN YLEISET OHJEET	6
3.	SAIRAALAN KUSTANNUSTEN LASKEMINEN	8
3.1.	Sairaalan toimintakulut	9
3.1.1.	Asiakaspalvelujen ostot	9
3.1.2.	Maksetut avustukset	10
3.1.3.	Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan	10
3.2.	Poistot	10
3.3.	Rahoituskulut	11
3.4.	Satunnaiset kulut	11
4.	ERIKOISALAN KUSTANNUSTEN LASKEMINEN	11
4.1.	Erikoisalan toimintakulut	12
4.1.1.	Asiakaspalvelujen ostot	13
4.1.2.	Sisäisten palvelujen käyttö avustukset	13
4.1.3.	Maksetut avustukset	13
4.1.4.	Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan	13
4.2.	Erikoisalan toimintakulut	13
4.3.	Pääomakustannukset	13
4.3.1.	Poistot	13
4.3.2.	Rahoituskulut	14
5.	HYVINVOINTIALUEEN/-YHTYMÄN KUSTANNUSTEN LASKEMINEN	14
5.1.	Hyvinvointialueen/-yhtymän toimintakulut	15
5.1.1.	Asiakaspalvelujen ostot	15
5.1.2.	Maksetut avustukset	15
5.1.3.	Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan	15
5.2.	Poistot	15
5.3.	Rahoituskulut	15
5.4.	Satunnaiset kulut	15

1. KUSTANNUSTIETOJEN KERÄÄMINEN

Tuottavuusmittareiden laskenta

Tuottavuudella tarkoitetaan toiminnan tuotoksen (NordDRG Full -hoitajakset ja episodit) ja sen aikaansaamiseksi käytettyjen panosten (kustannukset) välistä suhdetta. Panoksina on käytetty sairaalan tai erikoisalalan hoitotoiminnasta aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Sairaalan tai erikoisalalan kokonaistuotos käsittää hoitopisodien painotetun summan tai DRG-tuottavuudessa NordDRG-kustannuspainoilla painotetut hoitajakset (DRG-pisteet).

Tuottavuus = Tuotokset/Panokset

Suorite- (hoitajakset ja avohoitokäynnit) ja kustannustietoja käytetään erikoissairaanhoidon tuottavuusmittareiden laskentaa varten. Suoritiedot saadaan terveydenhuollon hoitoilmoitusrekisterin (Hilmo) kautta. Potilasryhmäkohtaisessa vertailussa muodostetaan erikoissairaanhoidon hoitopisodeja yhdistämällä samaan terveysongelmaan liittyvät avo- sekä vuodeosastohoidon tiedot kalenterivuoden aikana. Potilasryhmittäytymäkohtaisena käytetään NordDRG Full -ryhmittelyä.

Suoritetietojen lisäksi sairaaloilta kerätään toiminnasta aiheutuneet kustannustiedot erikoisaloittain. Suorite- ja kustannustietoja yhdistämällä muodostetaan alueellisia ja tuottajakohdaisia vertailutietokantoja.

Erikoisala-, sairaala- ja hyvinvointialue-/-yhtymäkohtaiset kustannustiedot

Hoitotietojen ja avohoitokäyntien tuottamisesta aiheutuneet kokonaiskustannukset pyydetään kolmella tavalla ryhmiteltynä: erikoisaloittain, sairaaloittain sekä hyvinvointialueittain/-yhtymittain. Kokonaiskustannuksista ei vähennetä asiakasmaksuja eikä sekalaisia tuottoja vastaavaa kulujen osuutta niin kuin kuntalaskutuksen pohjana käytettävien nettokustannusten osalta tehdään. Emme kerää kustannustietoja hinnoittelua tai rahoitusta varten, vaan aiheuttamisperiaatteen mukaisia kokonaiskustannuksia sairaalan omasta hoitotoiminnasta.

Sairaalan kustannukset kohdistetaan kokonaisuudessaan Hilmo-erikoisaloille tai loppusuoritteita tuottaville yksiköille. Tässä ohjeessa käsitteellä ”**loppusuorite**” tarkoitetaan erikoisalojen tuottamia palveluja eli hoitotietojen ja avohoitokäyntejä, joista tulee myös Hilmo-tiedot. Vastaavasti käsitteellä ”**välisuorite**” tarkoitetaan loppusuoritteisiin sisältyviä erikoissairaanhoidon palveluja, esim. laboratorio- ja röntgentutkimuksia, lääkinnällistä kuntoutusta, vuodeosastopotilaan konsultaatiokäyntejä sekä anestesia- ja leikkaustoimintaa.

Välisuoritteita tuottavien yksiköiden toimintaa ei Benchmarking-tiedoissa analysoida erikseen, joten näiden yksiköiden kustannukset jaetaan aiheuttamisperiaatteella niille Hilmo-erikoisaloille tai sairaalan yksiköille, joille toiminta on kohdistunut. Esimerkiksi tukipalveluyksiköiden ja hallinnon kustannukset kohdistetaan joko sisäisen laskutuksen tai muiden vyörytysääntöjen mukaisesti hoitopalveluja tuottaville yksiköille. Jos ette voi tätä tehdä, ilmoittakaa minkä jakosäännön mukaan THL tekee jaon.

Hoitotietojen- ja käyntikohtainen kustannustieto (KPP-tieto)

NordDRG Full -kustannuspainojen laskentaa varten tarvitaan potilaskohtaiset hoitajakson ja käynnin kustannustiedot, jotka tulisi toimittaa osana hoitoilmoitusrekisteri (Hilmo) -aineistoa. Hilmon hoitajakson tai käynnin kentässä ilmoitetaan tapahtumatason kokonaiskustannustieto. Kokonaiskustannustiedolla tarkoitetaan sairaaloiden toimintakuluja lisättyinä poistoilla, rahoituskuluilla sekä muilla mahdollisilla laskennallisilla erillä, joista on vähennetty sairaalatoimintaan kuulumattomat kulut. Tämä tieto poikkeaa sairaaloiden hinnoittelua varten luomastaan potilaskohtaisesta kustannusaineistosta, josta on vähennetty asiakasmaksuilla tai muilla erillisillä rahoitustavoilla saatujen tuottojen osuus kokonaiskustannuksista. Näiden tietojen saaminen on tuottavuusvertailun kannalta tärkeää, koska tällöin voimme laskea kustannuspainot nykyistä laajemmalla aineistolla. Nykyisin kustannuspainojen laskenta perustuu niiden sairaaloiden potilaskohtaisiin kustannuksiin, jotka tuottavat kustannustiedot THL:ään vuosittain Hilmo-tietojen osana.

2. TIEDONKERUUN YLEISET OHJEET

Erikoissairaanhoidon erikoisalojen kustannukset raportoidaan Valtiokonttorille osana HHYTT-raportointikokonaisuutta ja sen aikataulua noudattaen. Vielä vuoden 2023 erikoissairaanhoidon palveluja tuottavien yksiköiden kustannustiedot toimitetaan Excel-tiedostona, joka on tämän ohjeen liitteenä. Tätä Excel-tiedostoa voi käyttää apuna myös HHYTT-raportointikokonaisuuden erikoisalakohdaisten kustannustietojen laskennassa.

Excel-tiedosto sisältää erillisen laskentataulun jokaiselle sairaalalle (taulut/Sairaala1-5), mitkä sisältävät sairaalan kustannukset -laskelman sekä 27 erikoisalakohdaista laskelmaa. Lisäksi hyvinvointialueen/-yhtymän erikoissairaanhoidon kustannuksille on erillinen yhteenvetolaskelma (taulu/HVA). Tietojen tarkistamista varten Excel-tiedostossa on Tarkistus-taulu, joka laskee automaattisesti Sairaala-tauluihin ja HVA-tauluun tallennettujen tietojen poikkeamat. HHYTT-raportointikokonaisuudessa ilmoitettavien Somaattisen ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon erikoisalakohdaisten hoitotoiminnan kokonaiskustannusten raportointia varten excel-tiedostoon on lisätty HHYTT-taulu, joka laskee automaattisesti yhteen Sairaala-tauluihin tallennetut erikoisalakohdaiset kustannustiedot. Tarkistus- ja HHYTT-taulujen linkitysten takia Excel-tiedostossa **ei saa muuttaa** keltaisella merkittyjä summakaava-soluja **ei** erikoisala-laskelmien nimiä ja koodeja **eikä** erikoisala-laskelmien järjestyttä.

1. Kustannukset ilmoitetaan tuhansina euroina (1 000 €).
2. Kustannustietojen keruu aloitetaan sairaalakohtaisista tuloslaskelmista. Sairaalakohtaisia laskentaa tarkennetaan sisäisten laskentaraporttien ja kirjanpidon tilierittelyjen avulla. **Laskenta aloitetaan** tämän ohjeen liitteenä olevan excel-tiedoston **Sairaala-tauluissa ensimmäisenä olevasta Sairaalan kustannukset -laskelmasta, johon kootaan kustannustiedot sairaalatasolla**. Sairaalakohtaiset kustannukset kuvaavat sairaalan Hilmo-rekisteritietojen mukaisten erikoissairaanhoidon palvelujen tuottamisesta aiheutuneita kokonaiskustannuksia.
3. **Sairaalan** hoitotoiminnasta aiheutuneet **kokonaiskustannukset jaetaan erikoisaloittain**, erikoisalojen kustannusten laskemisesta jäljempänä annetun ohjeen mukaisesti. Erikoisalakohdaiset kustannukset kuvaavat kunkin erikoisalan suoritteiden tuottamisesta (=Hilmo-rekisteritiedot) aiheutuneita kokonaiskustannuksia. Erikoisalakohdaisten kustannusten laskelmat löytyvät samasta Sairaala-taulusta, Sairaalan kustannukset -laskelman

alapuolelta. Taulussa **ei saa muuttaa** keltaisella merkittyjä summakaava-soluja **ei** erikoisala-laskelmien nimiä ja koodeja **eikä** erikoisala-laskelmien järjestystä.

4. Sairaalamuotoisten taulujen laskelmat tarkistetaan Tarkistus-taulussa. Sairaalan kokonaiskustannusten tulee olla yhtä suuret kuin sen erikoisalojen kustannukset yhteensä.

$$K(\text{sairaala}) = K(\text{sisätaudit}) + K(\text{kirurgia}) + \dots + K(\text{yleislääketiede})$$

5. **Hyvinvointialueen/-yhtymän sairaalatoiminnasta** (=hoitotoiminnasta) **aiheutuneet erikoissairaanhoidon kustannukset yhteensä** ilmoitetaan **tauluun HVA**, jäljempänä olevan ohjeen mukaisesti. Hyvinvointialueen/-yhtymän kustannukset kuvaavat erikoissairaanhoidon palvelujen tuottamisesta aiheutuneita kokonaiskustannuksia hyvinvointialueella/-yhtymässä.
6. Hyvinvointialueen/-yhtymän sairaalatoiminnan kokonaiskustannukset tarkistetaan Tarkistus-taulussa siten, että hyvinvointialueen/-yhtymän kokonaiskustannukset ovat yhtä suuret kuin hyvinvointialueen/-yhtymän kuuluvien sairaaloiden kustannukset yhteensä.

$$K(\text{hyvinvointialue/-yhtymä}) = K(\text{sairaala 1}) + K(\text{sairaala 2}) + \dots + K(\text{sairaala N})$$

7. Kustannustietojen yhteydessä kerätään tiedot myös valtion maksamista koulutuskorvauksista ja tutkimusrahoituksesta, entinen EVO-rahoitus (Terveystieteiden tutkimuslaki 1326/30.12.2010 63 §). Merkitkää nämä korvaukset näkyviin apulaskelman kohtaan EVO-rahoitus. Apulaskelmasta tiedot siirtyvät automaattisesti kustannuslaskelman kohtaan Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan.
8. Hoitojonojen purkamisesta aiheutuneet kustannukset, jotka on toteutettu hoitopalvelujen ostoina oman organisaation ulkopuolelta, vähennetään erikoisalakohteisista kustannuksista läpilaskutettavien ostopalvelujen tapaan (ks. luku 3.1.1 Asiakaspalvelujen ostot). Kuitenkin, jos sairaala on sopinut ostopalvelun tuottajan kanssa, että Hilmo-tiedot näistä palveluista toimittaa palvelun ostaja, nämä ostopalvelukustannukset sisällytetään kustannustietoihin. Itse toteutetut, hoitojonojen purkamisesta aiheutuneet kustannukset ja suoritteet kohdistetaan normaalisti erikoisalakohteisiin kustannuksiin ja suoritteisiin.
9. Yhteispäivystyksestä aiheutuneet kustannukset ilmoitetaan kokonaisuudessaan:
  - Ne ilmoitetaan akuuttilääketieteen erikoisaloilla (15E ja 15Y), mikäli sairaalassa on käytössä nämä akuuttilääketieteen erikoisalut.
  - Mikäli sairaalassa käytetään yhteispäivystyksessä yleislääketieteen erikoisalaa (98), ilmoitetaan myös niistä aiheutuneet kustannukset.
  - Mikäli yhteispäivystystoiminta ml. yleislääketiede kirjataan kokonaisuudessaan perinteisille erikoisaloille, kuten esim. sisätaudit, kirurgia, lisätään niistä aiheutuneet kustannukset myös näille erikoisaloille.
10. Ensihoidon kustannuksia ei sisällytetä kustannustietoihin, koska niistä ei tule erillistä hoitoilmoitustietoa. Sairaalan omaan toimintaan liittyvät potilaskuljetukset, esim. kuljetus keskussairaalaan alueen yliopistosairaalaan, otetaan mukaan kustannustietoihin.

11. Ulkoistettujen palveluiden kustannukset ilmoitetaan sairaalan tiedoissa, mikäli on sovittu yksityisen palvelun tuottajan kanssa, että toiminnasta aiheutuvat Hilmo-rekisteritiedot yhdistetään sairaalan omiin Hilmo-poimintoihin.
12. Muutamia yksittäisiä kustannuseriä:
  - Sairaala-apteekin varmuus-/velvoitevarasto otetaan mukaan ilmoitettaviin kustannuksiin, koska varmuus- ja velvoitevaraston lääkkeitä käytetään pääsääntöisesti omien potilaiden hoitamiseen. Mikäli sairaala on tehnyt erillissopimuksen jonkun muun organisaation lääkkeiden varmuus- ja velvoitevaraston ylläpidosta, vähennetään tämä osuus kustannuksista.
  - Kanta-arkistoon liittyminen otetaan mukaan ilmoitettaviin kustannuksiin, koska Kanta-arkisto palvelee ja tulee palvelemaan oman sairaalan potilaiden hoitoa.
  - Apuvälinekeskuksen toiminta otetaan mukaan kustannuksiin niiltä osin, kun se palvelee omaa toimintaa. Apuvälinekeskuksen menoista vähennetään tuotot, jotka tulevat oman organisaation ulkopuolelta.
  - Myrkytystietokeskusta ei oteta mukaan ilmoitettaviin kustannuksiin, koska se palvelee pääsääntöisesti muita kuin oman sairaalan potilaita.
  - Potilasvakuutusmaksut otetaan mukaan ilmoitettaviin kustannuksiin.
  - Potilashotellin aiheuttamat kustannukset otetaan mukaan ilmoitettaviin kustannuksiin, siltä osin kun hyvinvointialue/-yhtymä maksaa kulut.
  - Hengityshalvauspotilaiden hoidosta aiheutuneita kustannuksia ei ilmoiteta kustannustiedoissa.
  - Valtion myöntämää yleisavustusta koronaepidemiasta aiheutuneiden kustannusten ja alijäämän kompensoimiseksi ei huomioida kustannuksia vähentävänä eränä kustannustiedoissa.

Seuraavissa kappaleissa kuvatut tarkemmat ohjeet noudattavat liitteenä olevien Excel-laskentataulukoiden laskelmarakennetta ja otsikoiteja.

3. SAIRAALAN KUSTANNUSTEN LASKEMINEN

Laskelma sairaalan kustannuksista laaditaan **jokaisesta** hyvinvointialueeseen/-yhtymään kuuluvasta **erikoissairaanhoidon palveluja tuottavasta yksiköstä** mukaan lukien psykiatrian erikoisalajat ja erikoislääkärijohtoisten terveyskeskussairaaloiden palveluyksiköt. Sairaalan kustannukset -laskelma löytyy tämän ohjeen liitteenä toimitetun Excel-tiedoston Sairaala-tilauista.

+ Sairaalan toimintakulut (1)
- Asiakaspalvelujen ostot (1.1)
- Maksetut avustukset (1.2)
- Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan (1.3)

= Sairaalatoiminnan toimintakulut

+ Poistot (2)
+ Rahoituskulut (3)
+ Satunnaisiin kuluihin sisältyvät sairaalatoiminnan kulut (4)

= Tuottavuustarkastelussa käytettävät sairaalan kokonaiskustannukset

Toimintakuluista, jotka eivät kuulu varsinaiseen sairaalatoimintaan (kohta 1.3.), laaditaan apulaskelma. Apulaskelmassa eritellään kululajit ja -osuudet, jotka tulee vähentää tuloslaskelman toimintakuluista, koska ne eivät ole varsinaisen sairaalatoiminnan kustannuksia (= eivät liity sairaalan palvelujen tuottamiseen eivätkä sisälly sairaalan ilmoittamiin Hilmo-rekisteritietoihin).

Apulaskelma:

- + EVO-rahoitus
- + Vuokratuotot (esim. kiinteistöjen/asunto-osakkeiden vuoraustoiminnasta työsuhdeasunnoiksi)
- + Muut tuotot (esim. myydyistä välisuoritteista)
- + Sisäiset tuotot
- + Muut tuotot, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan
- .....
- .....

= Sairaalatoimintaan kuulumattomat kulut (1.3.)

Mikäli jokin varsinaiseen sairaalatoimintaan kuulumaton kuluerä ei ole eriteltävissä kirjanpidon menotileiltä, apulaskelmassa lasketaan yhteen sairaalatoimintaan välittömästi kuulumattomat tuottoerät (vähennettynä myynnin katteella) ja toiminnot, joista aiheutuu muita kuin sairaalatoiminnan kustannuksia kirjanpidon menopuolella. Myyntikatteet tulee vähentää, jotta saadaan tuotantokustannuksia vastaava osuus selville.

3.1. Sairaalan toimintakulut

Sairaalan toimintakulut ilmoitetaan tuloslaskelmaan perustuen. Toimintakulut huomioidaan jaksotettuina tilinpäätöksen mukaisesti, niin että laskelmaan tulevat tilikaudelle kohdistuvat kulut. Kustannuslaskentaa tarkennetaan sisäisten laskentareporttien ja kirjanpidon tilierittelyjen avulla.

3.1.1. Asiakaspalvelujen ostot

Toimintakuluista vähennettävät asiakaspalvelujen ostot tarkoittavat niitä ostopalveluja (loppusuoritteet, hyvinvointialue/-yhtymälaskutuksessa läpilaskutuksena), joita vastaavia suoritteita sairaala ei itse tuota. Tähän ryhmään kuuluvat esim. hoitojonojen purkamisesta ostopalveluna aiheutuneet kulut tai palvelusesteleistä aiheutuneet kulut. Ostopalvelujen tuottaja toimittaa tällöin myös tuottamiensa palvelujen osalta Hilmo-tiedot. Kuitenkin, jos ostopalvelun tuottajan kanssa on sovittu, että Hilmo-tiedot näistä palveluista toimittaa palvelun ostaja, näitä ostopalvelukustannuksia ei sisällytetä toimintakuluista vähennettäviin asiakaspalvelujen ostoihin.

Tässä kohdassa ei tarkoiteta ns. ulkoistettujen palvelujen ostoja, kuten esim. laboratoriopalvelujen ostamista muualta itse tuottamisen sijaan, eikä muiden hoitotoimintaan liittyvien palvelujen ostoja, kuten esim. vakuutukset, puhtaanapito- ja pesulapalvelut, koneiden, laitteiden ja rakennusten kunnossapito. Ulkoistetut palvelut otetaan mukaan toimintakustannuksiin sairaaloiden tuottavuutta arvioitaessa, kun palvelun tuottaja toimittaa itse tuottamiensa palvelujen osalta Hilmo-tiedot.

3.1.2. Maksetut avustukset

Maksetuilla avustuksilla tarkoitetaan esimerkiksi koulutukseen tai tutkimukseen saatuja erillisiä tuottoja, joita vastaava euromäärä toimii toimintakuluja vähentävänä eränä. Esimerkkinä avustusten sisällöstä AURA-käsikirjan luvun 3.2.1.3 Tuet ja avustukset mukainen kuvaus (muokattuna seuraavasti): Tuloslaskelmaan omaksi ryhmäkseen ja sektoreittain jaetut tuet, avustukset ja muut tulonsiirrot silloin, kun tuki tai avustus ei ole hyvinvointialueen suoritteidensa perusteella saama korvaus eikä investoinnin rahoitusosuus. Tällaisia korvauksia ovat muun muassa palkkatuki, EU-tuki hyvinvointialueen omaan käyttötalouden kehittämisprojektiin, Kansaneläkelaitoksen korvaukset sairaankuljetuksesta, Kansaneläkelaitoksen korvaukset hyvinvointialueelle/-yhtymälle oman henkilöstön työterveyshuollon järjestämisestä, hyvinvointiyhtymän jäseneltä erikseen perimät maksuosuudet lainan korkoon, kaikki muut hakemuksesta myönnettävät valtionosuudet ja avustukset paitsi ne, jotka kirjataan hyvinvointialueen tuloslaskelmassa suoraan kohtaan Valtion rahoitus, koulutuskorvaukset Työttömyysvakuutusrahastolta sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutustuki.

3.1.3. Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan

Menoja, jotka eivät kuulu varsinaiseen sairaalatoimintaan, ei lasketa mukaan kokonaiskustannuksiin. Tuloslaskelman toimintakulut sisältävät muusta kuin sairaalan toiminnasta aiheutuvia kustannuksia, esimerkiksi lääkäreiden erikoistumiskoulutukset ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijaharjoittelijoiden ohjaus- ja opetustoiminta, kiinteistöjen ja asunto-osakkeiden vuokraustoiminta (esim. työsuhteasunnot).

Sairaalatoimintaan kuulumattomat kulut on useissa tapauksissa mahdollista vähentää kokonaiskustannuksista vain oikaisemalla toimintakustannuksia muun kuin sairaalatoiminnan tuottoja vastaavalla määrällä.

Esimerkkejä sairaalatoimintaan kuulumattomien erien käsittelystä:

- Opetus- ja tutkimustoimintaan saatu EVO-rahoitus
- Jos tuloslaskelmassa ovat mukana sisäiset tuotot ja kulut (tulovaikutus ~0), otetaan sisäiset erät mukaan apulaskelmaan. Jos tuloslaskelma ei sisällä sisäisiä tuottoja ja kuluja, oikaisuja apulaskelman kohtaan Sisäiset tuotot (Sisäiset palvelutulot) ei näiltä osin tarvita.
- Apulaskelmaan otetaan mukaan ulkopuolisille tai oman hyvinvointialueen/-yhtymän muille sairaaloille myydyistä välisuoritteista (esim. laboratorio- tai röntgenpalvelut) saadut tuotot, vähennettynä myyntikatteella (= tuottamisesta aiheutuneet kustannukset).
- Omien liikelaitoksien tai yhtiöiden yli- ja alijäämät.
- Saadut henkilöstökorvaukset otetaan mukaan apulaskelmaan, jos ne on kirjattu kirjanpitoon tulotilille. Näin saadaan aikaan menonoikaisuvaikutus. Jos henkilöstökorvaukset ovat kirjanpidossa menonoikaisuina, niitä ei oteta mukaan apulaskelmaan.
- Saadut tuet ja avustukset eivät tule mukaan apulaskelmaan, vaan ne vähennetään kustannuslaskelman kohdassa Maksetut avustukset, luvun 3.1.2 Maksetut avustukset ohjeistuksen mukaisesti.

3.2. Poistot

Käyttöomaisuuden poistoihin lasketaan sairaalan tuloslaskelman poistot **sairaalatoimintaan liittyvästä käyttöomaisuudesta**.

Huom! Jos esimerkiksi vuokrattavista asunnoista saatavat vuokratulot on vähennetty jo apulaskelman kohdassa Vuokratuotot ja vuokratulo kattaa poistot, niin nämä poistot on ilmoitettava myös kustannuslaskelman kohdassa poistot, jotta laskenta on johdonmukaista.

3.3. Rahoituskulut

Korkotuottoja ja muita rahoitustuottoja ei oteta huomioon kustannuslaskelmassa. Sairaalan korkokulujen ja muiden rahoituskulujen yhteissummasta vähennetään sairaalalle kohdistettava osuus hyvinvointialueen/-yhtymän peruspääoman korkokuluista. Siirtyneen omaisuuden lainan korkokuluja ei rajata pois, koska lainat ovat siirtyneet hyvinvointialueille sairaanhoitopiireiltä ja korkokulut ovat osa sairaaloiden kustannusrakennetta. Nämä oikaisut tehdään, jotta kaikkien sairaaloiden rahoituskulut tulevat huomioitua tuottavuusarvioinnissa yhdenmukaisin laskentaperiaattein. Oikaisun laskukaava on valmiina kustannuslaskemapohjassa.

3.4. Satunnaiset kulut

Mikäli satunnaisiin kuluihin on kirjattu sairaalan sairaalatoimintaan kuuluvia eriä tai niiden oikaisueriä (epätodennäköistä), esimerkiksi henkilöstökulujen jaksotus tilinpäätöksessä, otetaan nämä erät mukaan tähän laskelmaan.

4. ERIKOISALAN KUSTANNUSTEN LASKEMINEN

Edellisessä laskentavaiheessa määritetyt **sairaalan kokonaiskustannukset**, jotka on laskettu tuottavuustarkastelua varten, **kohdistetaan kokonaisuudessaan Hilmo-erikoisaloille** (tuottavuustarkasteluun ilmoitettuja erikoisalakohdaisia suoritettietoja vastaavasti).

Taulukko 1. Hilmo-erikoisalat.

10 Sisätaudit	50 Silmätaudit	70 Psykiatria	93 Liikuntalääketiede
11 Anestesiologia ja tehohoito	55 Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	74 Nuorisopsykiatria	94 Perinnöllisyyslääketiede
15 Akuuttilääketiede	57 Foniatria	75 Lastenpsykiatria	95 Työlääketiede ja työterveyshuolto
20 Kirurgia	58 Hammas-, suu- ja leuka-sairaudet	77 Neurologia	96 Fysiatria
25 Neurokirurgia	60 Ihotaudit ja allergologia	78 Lastenneurologia	97 Geriatria
30 Naistentaudit ja synnytykset	65 Syöpätaudit	80 Keuhkosairaudet	98 Yleislääketiede
40 Lastentaudit			

Erikoisalalle 11 anestesiologia ja tehohoito ilmoitetaan kustannuksia ainoastaan, jos anestesiaerikoisalalla on itsenäisiä poliklinikkavastaanottokäyntejä, esim. kipupoliklinikka. Anestesiaturvapaikasta ja tehohoidosta aiheutuneet kustannukset sisällytetään näitä palveluja

ostaneille/käyttäneille erikoisaloille. Samoin toimitaan muidenkin ns. välisuoritteita tuottavien erikoisalojen kohdalla. Yhteisosastojen kustannusten jako erikoisaloille voidaan tehdä esim. hoitopäivien suhteessa, jos todelliset erikoisalan kustannukset eivät ole tiedossa.

- + Erikoisalan toimintakulut (1)
- Asiakaspalvelujen ostot (1.1)
- + Sisäisten palvelujen käyttö, jos ei sisälly toimintakuluihin (1.2)
- Maksetut avustukset (1.3)
- Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan (1.4)

= Erikoisalan toimintakulut

- + Erikseen kohdennettavat kuluerät (2)

Pääomakustannukset (3)

- + Poistot (3.1)

+ Rahoituskulut (3.2)

= Tuottavuustarkastelussa käytettävät erikoisalan kokonaiskustannukset

Sairaalatoimintaan liittymättömät menot (1.4) voidaan määrittää vastaaviin tuottoihin perustuen apulaskelmaa käyttäen.

Apulaskelma:

- + EVO-rahoitus
- + Vuokratuotot (esim. kiinteistöjen/asunto-osakkeiden vuoraustoiminnasta työsuhdeasunnoiksi)
- + Muut tuotot (esim. myydyistä välisuoritteista)
- + Sisäiset palvelutuotot
- + Muita menoeriä, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan

.....
 _____

= Sairaalatoimintaan kuulumattomat kulut (1.4)

Apulaskelmassa lasketaan yhteen kaikki tuottoerät, jotka eivät liity erikoisalan suoritettuihin ilmoittamien palvelujen tuotantoon. Myyntikatteet tulee vähentää, jotta saadaan tuotantokustannuksia vastaava osuus selville.

4.1. Erikoisalan toimintakulut

Erikoisalan toimintakuluihin sisältyvät mm. erikoisalan henkilöstökulut, materiaali- ja tarvikeostot sekä sairaalan sisäisten palvelujen ostot ja muiden palvelujen ostot (sairaalan sisältä tai ulkopuolisilta). Materiaali- ja tarvikeostot ja henkilöstökulut huomioidaan jaksotettuina tilinpäätöksen mukaisesti, niin että laskelmaan tulevat tilikaudelle kohdistuvat kulut.

Sisäisten palvelujen kustannukset otetaan huomioon sen erikoisalan toimintakustannuksissa, joka ottaa vastaan suoritteet ja käyttää ne sairaalatoimintaan. Vastaava summa eliminoidaan sisäisen suoritteiden tuottaneen (luovuttaneen) erikoisalan toimintakustannuksista apulaskelmassa, sairaalatoimintaan kuulumattomana eränä.

4.1.1. Asiakaspalvelujen ostot

Ks. edellä luku 3.1.1 Asiakaspalvelujen ostot.

4.1.2. Sisäisten palvelujen käyttö avustukset

Sisäisten palvelujen käyttöä vastaavat kulut otetaan mukaan erikoisalan kokonaiskustannuksiin. Jos erikoisalan toimintakulut (1) eivät sisällä sisäisten palvelujen käyttöä vastaavia kustannuksia, on ne laskelmassa lisättävä kokonaiskuluihin tässä kohtaa. Huomaa kuitenkin edellä luvussa 4.1 Erikoisalan toimintakulut mainittu erikoisalan sisäisten erien eliminointi.

4.1.3. Maksetut avustukset

Ks. edellä luku 3.1.2 Maksetut avustukset.

4.1.4. Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan

Ks. edellä luku 3.1.3 Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan.

Apulaskelmaan otetaan mukaan ulkopuolisille tai oman hyvinvointialueen/-yhtymän muille sairaaloille tai oman sairaalan muille erikoisaloille myydyistä **välisuoritteista** saadut tuotot (ilman katetta). Välisuoritteista saatuja tuottoja vastaava euromäärä vähentää välisuoritteet luovuttaneen erikoisalan kustannuksia, mutta näkyy sisäisen laskutuksen myötä välisuoritteet vastaanottaneen erikoisalan kustannuksissa. Näin vältetään kustannusten kahdenkertainen huomiointi laskennassa.

4.2. Erikoisalan toimintakulut

Tuottavuustarkastelua varten jo aikaisemmin lasketut sairaalan kokonaiskustannukset ovat lähtökohta kustannusten laskennalle hoitotoiminnan tuottavuustiedoissa. Nämä kustannukset kohdennetaan kokonaisuudessaan Hilmo-erikoisaloille (tai loppusuoritteita tuottaville yksiköille).

Vielä tässä vaiheessa kohdentamatta olevat sairaalan kustannuserät jaetaan aiheuttamisperiaatetta noudattaen loppusuoritteita tuottaville erikoisaloille; esimerkiksi päivystystoiminnan kustannukset tai/ja sairaalan yleiskustannukset saattavat olla kohdentamatta. Kohdistamismenetelmänä voidaan käyttää vyörytystä, kiinteiden laskentahintojen menetelmää, siirtohinnoittelua tai toimintolaskentaan perustuvia jakomenetelmiä. Laskentatilanne määrää toimintatavan (jaettavaksi jäävien kustannusten kokonaissumma, sairaalan laskentajärjestelmä ja -periaatteet).

Laskennallisesti erikseen kohdennettavat kuluerät nimetään ja eritellään erikoisalakohtaiseen laskelmaan kohtaan 2.

4.3. Pääomakustannukset

4.3.1. Poistot

Käyttöomaisuuden poistoihin lasketaan erikoisalan osuus sairaalan tuloslaskelman käyttöomaisuuden poistoista. Sairaalan tuloslaskelman poistot jaetaan erikoisaloille, niin että sairaalan poistot tulevat kokonaisuudessaan kohdistettua loppusuoritteita tuottaville erikoisaloille.

4.3.2. Rahoituskulut

Tämän ohjeen luvun 3.3 Rahoituskulut mukaiset sairaalan korkokulujen ja muiden rahoituskulujen ”oikaistut” yhteissummat jaetaan laskennallisesti kokonaisuudessaan erikoisaloille; esimerkiksi samassa suhteessa kuin poistot jakaantuvat erikoisalojen kesken.

5. HYVINVOINTIALUEEN/-YHTYMÄN KUSTANNUSTEN LASKEMINEN

Hyvinvointialueen/-yhtymän sairaalatoiminnasta eli erikoissairaanhoidon palveluja tuottaneiden yksiköiden hoitotoiminnasta aiheutuneet kustannukset yhteensä ilmoitetaan tauluun HVA. Hyvinvointialueen/-yhtymän kokonaiskustannukset kuvaavat erikoissairaanhoidon palvelujen tuottamisesta aiheutuneita kokonaiskustannuksia hyvinvointialueella/-yhtymässä.

+ Hyvinvointialueen/-yhtymän toimintakulut (1)
- Asiakaspalvelujen ostot (1.1)
- Maksetut avustukset (1.2)
- Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan (1.3)

= HVA:n sairaalatoiminnan toimintakulut

+ Poistot (2)
+ Rahoituskulut (3)
+ Satunnaisiin kuluihin sisältyvät sairaalatoiminnan kulut (4)

= Tuottavuustarkastelussa käytettävät hyvinvointialueen/-yhtymän kokonaiskustannukset

Toimintakuluista, jotka eivät kuulu varsinaiseen sairaalatoimintaan (kohta 1.3), voidaan määrittää vastaaviin tuottoihin perustuen apulaskelman avulla.

Apulaskelma:

+ EVO-rahoitus
+ Vuokratuotot (esim. kiinteistöjen/asunto-osakkeiden vuoraustoiminnasta työsuhdeasunnoiksi)
+ Muut tuotot (esim. myydyistä välisuoritteista)
+ Sisäiset tuotot
+ Muut tuotot, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan

.....
.....

= Sairaalatoimintaan kuulumattomat kulut (1.3.)

Apulaskelmassa lasketaan yhteen kaikki sairaalatoimintaan välittömästi kuulumattomat tuottoerät (ilman katetta), joista aiheutuu muita kuin sairaalatoiminnan menoja toimintakuluihin.

Merkitä EVO-rahoitus näkyviin laskelmaan.

5.1. Hyvinvointialueen/-yhtymän toimintakulut

Hyvinvointialueen/-yhtymän toimintakulut ilmoitetaan tuloslaskelmaan perustuen. Toimintakulut huomioidaan jaksotettuina tilinpäätöksen mukaisesti, niin että laskelmaan tulevat tilikaudelle kohdistuvat kulut. Kustannuslaskentaa tarkennetaan sisäisten laskentareporttien ja kirjanpidon tilierittelyjen avulla.

5.1.1. Asiakaspalvelujen ostot

Ks. edellä luku 3.1.1 Asiakaspalvelujen ostot.

5.1.2. Maksetut avustukset

Ks. edellä luku 3.1.2 Maksetut avustukset.

5.1.3. Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan

Ks. edellä luku 3.1.3 Toimintakulut, jotka eivät kuulu sairaalatoimintaan.

5.2. Poistot

Käyttöomaisuuden poistoihin lasketaan hyvinvointialueen/-yhtymän tuloslaskelman poistot sairaalatoimintaan liittyvästä käyttöomaisuudesta.

5.3. Rahoituskulut

Korkotuottoja ja muita rahoitustuottoja ei huomioida laskelmassa. Korkokulujen ja muiden rahoituskulujen yhteissummasta vähennetään hyvinvointialueen/-yhtymän peruspääoman korkokulut ja siirtyneen omaisuuden lainan korkokulut (kaavat valmiina laskelmapohjassa). Nämä oikaisut tehdään, jotta kaikkien hyvinvointialueiden/-yhtymien rahoituskulut tulevat huomioitua tuottavuusarvioinnissa yhdenmukaisin laskentaperiaattein.

5.4. Satunnaiset kulut

Mikäli satunnaisiin kuluihin on kirjattu sairaalatoimintaan kuuluvia eriä tai niiden oikaisueriä (epätodennäköistä), esimerkiksi henkilöstökulujen jaksotus tilinpäätöksessä, otetaan nämä erät mukaan tähän laskelmaan.